

La Carta als Romans, Horitzó de la Reforma Luterana

«No et deixis vèncer pel mal;
ans bé, venç el mal a força de bé»
(Rom 12,21)

Francesc Ramis Darder

La Commemoració del cinquè centenari de la Reforma luterana encoratja la lectura de l'Epístola als Romans; doncs el cèlebre verset, «viurà el que és just per la fe» (Rom 1,17), constituí una peça clau del pensament reformador. Contemplarem la Carta des de la perspectiva de la Saviesa divina; amb la major evidència, el camí conjunt dels cristians pel camí de la saviesa portarà l'Església cap a la unitat tan desitjada per la comunitat sencera.

Al llarg de les seves pàgines, l'Antic Testament mostra com la Saviesa orienta la vida humana vers l'horitzó de Déu. Sens dubte, la Saviesa de l'AT albira en la figura de Jesús de Natzaret, revelat en la Nova Aliança: «Moltes vegades i de moltes maneres parlà Déu antigament als nostres pares [...], ara en aquesta etapa final ens ha parlat per mitjà del seu Fill, a qui ha constituït hereu de totes les coses i per qui ha fet també l'univers» (Hb 1,1-2). El Senyor es manifestà a Pau en el camí de Damasc seduïnt-lo per sempre (Fets 9,1-9). Pau visqué des d'aleshores la saviesa de Jesús, i sembrà el cristianisme en el món pagà. Ens acostarem a la vivència evangèlica de Pau per adonar-nos que la saviesa cristiana és el ferment transformador de les nostres comunitats i de la societat sencera. Començarem presentant la figura de Pau de Tars. Després esbossarem la noció de Saviesa traçada a

la Carta als Romans. Seguidament en comentarem el capítol dotzè.. A continuació contemplarem la nostra vida a la llum de la saviesa evangèlica. Una succinta bibliografia conclourà l'estudi.

1. Introducció: Reflexió sobre la saviesa de Pau

«Per mi ser feliç és estar vora Déu i em refugii en el Senyor per poder contar-ne les meravelles» (Sal 73,28). Aquest verset del Saltiri és un bon exemple del testimoni cristià. Durant la vida sol preocupar-nos allò que podem fer per Déu i el proïsme; i per molt que facem sempre sembla poc. Tanmateix, el més important no és el que podem fer per Déu, sinó ser conscients del que Déu fa per nosaltres. El cristià comprèn la seva vida com el teixit brodat entre les mans de Déu (cf. Sal 139,13), o com la ceràmica modelada en el torn del Senyor (cf. Jr 18). El cristià forjat per Déu esdevé llavor del Regne enmig del món. En contemplar la vida com a resultat de la tasca de Déu en nosaltres esdevenim la terra bona (cf. Mt 13,8) on creix la Paraula, o el llevat transformador de la societat (cf. Mt 13,33).

La vida de Pau relata l'experiència d'una història brodada per Déu. Nasqué a Tars de Cilícia (Fets 22,6) i, com a jueu de la diàspora, pertanyia a la tribu de Benjamí (Rom 11,1). Posseïa la ciutadania romana, indicatiu de pertinença a la classe distingida. En néixer rebé, junt amb el nom jueu de Saule, el nom romà de Pau (Fets 13,9). La vida a la ciutat de Tars el familiaritzà amb la llengua, la cultura i la religió gregues i romanes. Aprenqué l'ofici de fabricant de tendes (Fets 18,3). Durant tota la vida patí el dolor provocat per una malaltia crònica (Ga 4,13; 2Col 12,7). Educat en la més estricta religiositat jueva (Fl 3,5), fou enviat a l'escola de Gamaliel. Assimilà la mentalitat rabínica, i esdevingué fervent defensor

del judaisme i un fariseu exemplar (Fets 22,3; Ga 1,14). La vida de Pau està marcada per dos moments principals en què Déu transformà de soca-rel el seu cor: l'encontre personal amb el Senyor en el camí de Damasc, i la predicació a l'Areòpag d'Atenes.

1r. El camí de Damasc (Fets 9,1-19)

Com a fariseu exemplar, Pau perseguia els cristians: «Saule, que perseguia amenaçant de mort els deixebles del Senyor, es presentà al summe sacerdot i li demanà cartes per a les sinagogues de Damasc, amb el fi d'endur-se'n encadenats a Jerusalem tots quants seguidors d'aquest camí, homes o dones, trobàs» (Fets 9,1-2). Camí de Damasc, «una resplendor del cel» l'envoltà; Pau caigué a terra i sentí una veu que deia: «Saule, Saule, per què em persegueixes?» (Fets 9,3).

Qui és la llum i d'on procedeix la veu?

En el Nou Testament, sovint, el mot «llum» revela la presència de Déu. Així, el sacerdot Zacaries, en el Temple, diu referint-se al Senyor «per la misericòrdia entranyable del nostre Déu ens visitarà un sol que neix de dalt per a il·luminar els qui viuen a les tenebres» (Lc 1,78); i Joan en el pròleg de l'Evangeli afirma respecte de la Paraula: «Però la Paraula era la llum vertadera, que amb la seva vinguda al món il·lumina tot home» (Jo 1,9). Jesús, el Senyor, és la llum que il·lumina tot home, i el sol que ve de dalt i aixopluga l'existència humana.

L'experiència de Pau certifica la certesa que Déu ens ha estimat primer (1Jo 4,10). El Senyor, sense que Pau li ho hagués demanat, envolta el futur apòstol amb la seva llum i li dirigeix la paraula. Pau, atònit, pregunta: «Qui ets, Senyor?» (Fets 9,5). La utilització del terme «Senyor», emprat per Pau

per a dirigir-se a la veu que li parla, conté un significat teològic. L'Antic Testament mostra com l'expressió «Senyor», quan es dirigeix a Déu, constitueix sempre l'expressió de fe que delata la presència divina (Gn 15, 2; Is 40, 10; Ez 4, 14). Rere el so de la veu, Pau entreveu la presència de Déu i per això demana: «Qui ets, Senyor?». La veu respon a Pau dient-li: «Jo som Jesús, a qui tu persegueixes» (Fets 9,5). De la mateixa manera que l'Antic Testament es dirigeix a Déu amb el terme «Senyor»; el Nou Testament reconeix Jesús com «el Senyor» (Fets 11,20; 15,26). Percebre en Jesús la presència del Senyor suposa penetrar en la intimitat de Crist (cf. Fets 7,54-59), i descobrir en Jesús la identitat del qui confereix sentit ple a la vida humana (Fets 15,11).

Notem un detall important. Pau perseguia els cristians, però la veu afirma: «Jo som Jesús, a qui tu persegueixes» (Fets 9,5). Pau perseguia l'Església, però Jesús li assegura que el persegueix a Ell mateix. El text identifica Jesús amb la comunitat cristiana perseguida. Aqueixes paraules del Senyor marcaran la vida de Pau. La comunitat cristiana perseguida per la seva fidelitat al Senyor no és un grup entre d'altres sinó el Cos de Crist, el lloc privilegiat on es troba Jesús ressuscitat (cf. Rom 12,1-8).

La comunitat cristiana i els avatars del món són els llocs privilegiats on experimentam Jesús que ens fa deixebles seus (1Cor 12,12-31). Els qui acompanyaven Pau l'ajudaren a aixecar-se i el conduïren a Damasc. En arribar a la ciutat, la comunitat representada per Ananies acollí Pau i el rebé com a germà (Fets 9,10-18).

2n. La predicació a Atenes (Fets 17,16-32)

Camí de Damasc, Pau experimentà la manera en què Déu

modela la seva vida. El Senyor s'ha avançat a parlar-li i l'ha introduït en el camí de l'Església. Però la veu del Senyor és exigent i afegeix: «Aquest és un instrument elegit per a portar el meu nom a totes les nacions, als seus governants, i al poble d'Israel»; i insisteix encara: «Jo li mostraré el que haurà de patir pel meu nom» (Fets 9,15-16). Pau es llança a donar testimoni de Jesús, però encara ha d'aprendre que la vivència evangèlica implica la contradicció i el patiment. La predicació a la ciutat d'Atenes li mostrarà la lliçó i constituirà el segon moment en què Déu forjarà la vida de l'apòstol.

Observem com presenta el llibre dels Fets l'estil de vida dels habitants d'Atenes: «Tots els atenencs i els estrangers que hi vivien no tenien altre passatemps que xerrar sobre les darreres novetats» (Fets 17,21). Pau dialoga, a l'Areòpag, amb els filòsofs epicuris i estoics que l'escolten per curiositat i ganes d'entretenir-se. Mentre Pau comenta algunes dades sobre Jesús, els filòsofs escolten atents. No obstant això, quan anuncia que Jesús viu i actua en la vida de cada persona, es posen a riure i es burlen de l'apòstol (Fets 17,31). La disputa d'Atenes ensenya a Pau que l'evangeli és molt més que una teoria brillant per a distreure's en temps d'oci. L'evangeli constitueix un estil de vida que passa per la creu.

Després de l'experiència d'Atenes, quan Pau parli de Jesús no dissertarà sobre la caricatura de Jesús, fàcil i ensucrada, que satisfà l'expectativa de l'entreteniment. Pau dirà convençut: «Nosaltres predicam un Crist crucificat, que és escàndol per als jueus i follia per als pagans; emperò per als qui han estat cridats [...], es tracta d'un Crist que és força de Déu i *saviesa de Déu*» (1Cor 1,23-24).

La decisió de donar testimoni de Crist passa per la contradicció i el conflicte amb els qui exerceixen el poder opressor,

sembren la injustícia i manipulen la Paraula de Déu. La vida de Pau esdevé d'aquesta manera testimoni de Crist. Jugant amb el model catequètic, podriem dir que, quan li demanaven a Pau: «Quin testimoni dones de Crist?», no responia dient «mirau la quantitat de cartes que he escrit, o fixau-vos en els admiradors que tenc», com dirien, segurament, els filòsofs d'Atenes.

Pau responia dient: «Cinc vegades he rebut dels jueus els trenta-nou assots de rigor; tres vegades he estat assotat amb vares, una vegada apedregat, tres vegades he naufragat; he passat un dia i una nit a la deriva a la mar [...], els viatges han estat incomptables; amb perills en travessar els rius, perills provinents d'assaltants, dels mateixos compatriotes i dels pagans [...] sovint nits sense dormir, molts de dies sense menjar, passant fred i nuesa» (2Cor 11,18-30). Tota aquesta tasca sacrificada la realitzava Pau per la seva cura a favor de les Esglésies que havia fundat: «La preocupació diària que suposa la sol·licitud per totes les Esglésies» (2Cor 11,28). L'amor apassionat de Pau consistia a créixer les comunitats cristianes; i, per aqueixa causa, no escatimava cap esforç. Sabia que en el cor de les comunitats batejava la presència del Senyor ressuscitat.

Pau, camí de Damasc, cregué en el Senyor; i d'aleshores ençà, Jesús de Natzaret, es convertí en la llum definitiva de la vida de l'apòstol. Predicant als atenencs experimentà que el cristianisme no és una il·lusió adolescent, sinó la vivència de l'amor que traspasa el llinar de la creu. Pau transmet el testimoni que encomana la certesa que el més important de la vida és adonar-nos de tot el que Déu fa per nosaltres. Com experimentà Pau, quan l'amor traspasa la creu és quan la vida cristiana reflecteix fidelment el rostre de Jesús de Natzaret, i aquest és, sens dubte, el cor de la saviesa de Déu (1Cor 1,23-24).

2. Quin tipus de saviesa transmet la Carta als Romans?

Com dèiem abans, la saviesa de Pau traspua la saviesa de Déu: «Nosaltres predicam un Crist crucificat, que és escàndol per als jueus i follia per als pagans; emperò per als qui han estat cridats, es tracta d'un Crist que és força de Déu i saviesa de Déu» (1Cor 1,23-24). La saviesa de Déu apareix reflectida en els escrits de l'apòstol. La majoria d'estudiosos de l'obra paulina divideix les cartes en dos grups. Per una banda, existeixen les «cartes protopaulines» nascudes de la ploma del mateix Pau: la primera als Tessalonicencs, les dues als Corintis, les escrites als Gàlates i als Romans, la carta als Filipencs, i l'adreçada a Filèmon. D'altra banda, les anomenades «cartes deuteropaulines» haurien estat escrites, segons l'opinió majoritària dels comentaristes, després de la mort de Pau per autors anònims vinculats a les comunitats de fundació paulina. Aquestes cartes són: segona als Tessalonicencs, Colossencs, Efesis, primera i segona de Timoteu, i l'epístola a Titus.

La carta als Romans és la més extensa; tal volta el capítol 16 fos part d'una segona carta afegida posteriorment al contingut de la primera. Com sabem, Pau realitzà una col·lecta entre les esglésies nascudes en el món pagà per socórrer la comunitat de Jerusalem. Un poc abans de partir cap a la Ciutat Santa, Pau redactà la carta als Romans des de la ciutat de Corint, urbs on llavors residia (anys 54-57). A la carta, Pau recapitula i sintetitza el seu pensament, però també recull l'expectativa de la comunitat romana per reconduir-la per la senda evangèlica.

L'apòstol es dirigeix als romans amb gran delicadesa: «Els que estau a Roma heu estat elegits amorosament per Déu per a constituir el seu poble» (Rom 1,7). La ciutat de Roma

entorn dels anys 54-57 tenia prop d'un milió d'habitants de tota raça i condició. La població jueva resident a Roma estava constituïda per persones de totes les categories socials; però el col·lectiu més nombrós estava integrat per esclaus, lliberts i estrangers residents, amb una capacitat econòmica i cultural baixa.

La proclamació de l'Evangelí arribà prest a Roma. Segurament, alguns jueus procedents de Palestina iniciaren les primeres comunitats; i, segons sembla, el cristianisme s'escampà ràpidament entre els jueus. Dos detalls evidencien la importància de la comunitat cristiana. Per una part, l'arqueologia ha descobert la làpida funerària d'una matrona romana cristiana enterrada l'any 43. Per l'altra, coneixem l'edicte de l'emperador Claudi expulsant els jueus de Roma (cf. Fets 18,2); des de llavors, les comunitats cristianes deixaren d'estar dominades pels fidels procedents del judaisme, expulsats de la ciutat, i començaren a ser dirigides pels qui procedien del paganisme.

Transcorregut l'any 54, el decret de Claudi deixà d'aplicar-se amb rigor, i molts de jueus pogueren tornar a Roma incorporant-se a les seves comunitats. En integrar-se en les comunitats d'origen i advertir que eren constituïdes per cristians convertits del paganisme, sorgiren els primers problemes. L'entesa entre els cristians provinents de la religió jueva i els del món pagà fou difícil. Els jueucristians desitjaven imposar-se sobre els cristians gentils. Pau, conscient de les dificultats, escriu als cristians de Roma amb una doble intenció: per una part, desitja calmar les tensions; i per l'altra, vol dirigir a la comunitat una síntesi ordenada i serena de la fe cristiana.

Així i tot, encara aflora una tercera motivació en la carta

de Pau, la gran passió missionera de l'apòstol. Pau, cap a les acaballes de l'any 57, ha desenvolupat la seva labor evangelitzadora a la zona de la Mediterrània oriental, i creu que ha arribat el moment d'eixamplar horitzons fins al punt d'assolir Hispània (Rom 15,24). Com que per arribar-hi, ha de fer escala a Roma, també escriuria la carta als Romans per exposar-los el seu pensament i abordar les dificultats de la comunitat. Tanmateix, malgrat el seu esforç missioner, sap que el projecte ha d'esperar; car abans d'embarcar-se cap a Occident l'urgeix arribar a Jerusalem i lliurar la col·lecta reunida a favor de l'Església mare (Rom 15,25-32).

La carta als Romans mostra la maduresa teològica de l'apòstol i la seva habilitat literària. Pau, entregat a l'ideal cristià, carrega el contingut de la carta amb himnes (Rom 11,33-36), catequesis (Rom 12,9-21), sèries encadenades de textos bíblics (Rom 15,9-13), comentaris a la Sagrada Escripura (Rom 13,8-10), etc. Literàriament, utilitza les tècniques literàries hebrees i també la retòrica clàssica, especialment l'antítesi i la diatriba. El contingut teològic, entreteixit amb un estil elegant, confereix a la carta grandesa i fondària.

La carta comença amb la salutació inicial, l'acció de gràcies, i l'expressió del desig de l'apòstol de visitar la comunitat de Roma (Rom 1,1-15). A continuació, figura una llarga secció de contingut teològic (Rom 1,16-11,36) que desenvolupa el tema central de la carta: «No m'avergonyesc de l'evangeli, que és la força de Déu perquè se salvi tothom qui creu, tant si és jueu com si no ho és. Perquè s'hi manifesta la força salvadora de Déu a través d'una fe en creixement continu, com diu l'Escripura: "Viurà el qui és just per la fe"» (Rom 1,16-17).

Amb la intenció de comprendre el sentit de Rom 1,16-17 tornem, per un moment, enrere en l'orde de l'exposició. Al

principi, la comunitat romana estava constituïda per cristians procedents del judaisme; per tant, cal afirmar que l'assemblea es trobava aferrada al compliment de les normes legals del judaisme. Potser, en qualque moment, arribà a donar més importància al compliment de les normes externes que a la fidelitat al mateix Evangeli.

L'edicte de Claudi forçà la fugida de Roma dels jueus i amb ells la dels cristians procedents del judaisme; així la comunitat cristiana passà a estar formada per cristians procedents del paganisme. Aquests, en desconèixer l'aplicació precisa de la legislació jueva, donaven menys importància al compliment dels preceptes externs i atorgaven tota la rellevància a la Bona Nova del Senyor. La comunitat anà centrant la seva vida entorn de la fe en Jesús i obviant la pràctica externa de la Llei.

Ara bé, en tornar els jueus a Roma tornaren amb ells els cristians convertits del judaisme. Trobaren una comunitat distinta a la que havien deixat. L'important era el seguiment fidel de Jesús i no tant el compliment dels preceptes rituals. Els judeocristians que havien retornat desitjaren restablir les coses a l'estat anterior afavorint el compliment de les normes legals, i oblidant la necessària radicalitat evangèlica. Esclata el conflicte intracomunitari entre jueucristians i paganscristians. Pau pren partit a favor dels paganscristians, i amb una bona dosi de realisme mitiga el furor dels jueucristians. L'apòstol afirma que el decisiu no és el compliment de les obres de la Llei sinó la fe en Jesús. Trobarà el sentit de la vida qui diposita la seva fe en Jesús al marge del compliment de les normes externes de la llei jueva: «Però ara, amb independència de la llei, s'ha manifestat la força salvadora de Déu testimoniada per la llei i els profetes» (Rom 3,21). Pau sosté la primacia de la fe sobre la Llei: «Amb

independència de la llei, s'ha manifestat la força salvadora de Déu» (Rom 3,21a). Això no obstant, recorda que l'Antiga Aliança no ha estat inútil, perquè la força salvadora de Déu ha estat «testimoniada per la llei i els profetes» (Rom 3,21b).

Una volta confirmada la fe en Jesús com a eix de la vida cristiana, comença una nova secció de la carta de caràcter exhortatiu (Rom 12,1-15,13). Pau aclarirà que la fe no es redueix a un contingut teòric ni al rebuig de les normes del judaisme. La fe en Jesús es palesa en la vivència de l'amor. La vertadera fe adquireix l'aspecte de l'amor. Pau proposa a la comunitat l'inici d'una vida nova, basada en la fe incondicional en Jesús entrunyellada en la capacitat de viure l'amor proposat per l'Evangeli: «Els preceptes [...] es resumeixen en aquest: "Estimaràs el proïsme com a tu mateix." El qui estima no fa mal al proïsme; en resum, l'amor és la plenitud de la llei» (Rom 13,9).

Pau continua la carta relatant els seus projectes missioners i el seu interès per visitar les comunitats (Rom 15,1-32). Conclou l'epístola amb un capítol de salutacions (Rom 16,1-24), i una pregària de lloança (Rom 16,25-27). La saviesa de Déu que exigia Pau als Corintis (1Cor 1,23-24) s'explicita a la carta als Romans. Viure la saviesa de Déu rau a saber-nos sostinguts per la fe en Jesús, i en el propòsit d'irradiar des de la fe la caritat evangèlica.

3. La saviesa de Déu. La nova vida en Crist

A. Lectura de Rom 12,9-21

Que el vostre amor no sigui fingit; avorriu el mal i abraçau el bé. Estimau-vos de veritat els uns als altres com a germans i provau-vos en l'estimació mútua. No sigueu peresosos per

a l'esforç; manteniu-vos fervents i promptes al servei del Senyor. Viviu alegres per l'esperança, sigueu pacients en la tribulació i perseverants en l'oració. Compartiu les necessitats dels creients; practicau l'hospitalitat. Beneïu els qui us persegueixen; beneïu, no maleïu. Alegrau-vos amb els qui s'alegren; plorau amb els qui ploren. Viviu en harmonia uns amb els altres i no sigueu altius, ans bé posau-vos al nivell dels senzills. I no sigueu autosuficients.

No torneu a ningú mal per mal; procurau fer el bé davant tots els homes. Feis tot el possible, en tant que depengui de vosaltres, per viure en pau amb tothom. No prengueu la justícia per la vostra mà, estimats meus, sinó deixau que Déu castigui, car diu l'Esclatúra: «A mi em correspon de fer justícia; jo donaré a cadascú el que li pertoca.» Això és el que diu el Senyor. Per tant, si el teu enemic té fam, dona-li de menjar; si té set, dona-li de beure. Actuant així, faràs que torni vermell de vergonya.

No et deixis vèncer pel mal; ans bé, venç el mal a força de bé.

B. Comentari

La segona part de la carta als Romans (Rom 1,16-11,36) insisteix en la necessitat de centrar la vida en la fe i no en la servitud a les normes de la Llei. Però Pau no presenta la fe com un conjunt teòric aliè al camí de la vida. En la tercera part de la carta (Rom 15,14-16,27) insisteix en la necessitat d'expressar la fe mitjançant la vivència de l'amor. El fragment Rom 12,9-21 conté normes de conducta per a manifestar la fe en el compromís de l'amor.

Els consells de Rom 12,9-21 confereixen la saviesa de Déu a qui els practica (1Cor 1,23-24). Com palesa l'antropologia bíblica, el savi desenvolupa sis actituds que li possibiliten

el creixement humà i el compromís social: la consciència de ser qualcú limitat; el sentiment de la responsabilitat; la capacitat de pensar, de pregar i d'estimar; la consciència de pertànyer a una comunitat concreta; el desig d'encarrilar la vida en el projecte de Déu; i la intuïció i després la certesa que el destí final de la vida reposa en les bones mans de Déu. Vegem succintament la referència a aquestes actituds a Rom 12,9-21.

L'apòstol afirma la necessitat de fer el bé a tothom: «procurau fer el bé davant tots els homes» (Rom 12,17). Però Pau és molt realista i percep la limitació humana en la pràctica de la bondat, sap que no sempre podem acontentar tothom i per això diu: «Feis tot el possible, en tant que depengui de vosaltres, per viure en pau amb tothom» (Rom 12,18).

La responsabilitat humana davant l'existència implica dues coses. Per una part, suposa un estil de vida semblant al dels profetes, és a dir, el compromís per sembrar l'amor i la justícia en el nostre entorn; així Pau aprofundeix en aquest aspecte: «Que el vostre amor no sigui fingit; avorriu el mal i abraçau el bé» (Rom 12,9). Per l'altra, la responsabilitat humana davant la història humana implica la decisió de viure com un savi, saber observar en la naturalesa i en la societat el batec del projecte de Déu, i com a conseqüència de l'observació sembrar la llavor del Regne; per això afirma l'apòstol: «No sigueu peresosos per a l'esforç; manteniu-vos fervents i promptes al servei del Senyor» (Rom 12,11).

L'ésser humà és espiritual per excel·lència (Rom 2,14-16). Viure espiritualment implica desenvolupar la capacitat de pensar, pregar i estimar. La capacitat de pensar es desenvolupa des de dues perspectives. D'una banda, suposa un sentit crític notable, una capacitat notòria de discernir;

com sabem, només discerneix les situacions de la vida el qui posseeix la humilitat per demanar consell. Per això, Pau comenta la necessitat d'adquirir un pensament propi: «No et deixis vèncer pel mal; ans bé, venç el mal a força de bé» (Rom 12,21). De l'altra, la capacitat de pensar requereix assossec, paciència i reflexió: «Sigueu pacients en la tribulació i perseverants en l'oració» (Rom 12,12).

La vivència de l'amor és el tret més rellevant de l'espiritualitat expressada a Rom 12,9-21. L'amor ha de manifestar-se en el si de la comunitat cristiana: «Compartiu les necessitats dels creients; practicaeu l'hospitalitat» (Rom 12,13). El text recalca l'aspecte més difícil de l'amor i per això el més compromès, l'amor als enemics: «Per tant, si el teu enemic té fam, dona-li de menjar; si té set, dona-li de beure» (Rom 12,20); l'apòstol manlleva les paraules al llibre dels Proverbis (Prov 25,21). Pau recorda a la comunitat la força essencial per a la vida cristiana que confereix la pregària. L'apòstol insisteix en l'oració: «Sigueu perseverants [...] en l'oració [...], beneïu els qui us persegueixen» (Rom 12,12-14).

Les normes pràctiques sobre la vivència de l'amor no remetent a l'ús privat de cada cristià, sinó que s'han de viure en el si de la comunitat i en la transformació de l'entorn social. El fragment contingut a Rom 12,9-21 refereix la vivència de l'amor en el si comunitari; mentre l'episodi següent, Rom 13,1-14, extrapola la pràctica de l'amor a l'àmbit social on la comunitat cristiana ha de ser testimoni de Crist.

L'apòstol sap que la vida cristiana ha d'encarrilar-se en el projecte de Déu; per això diu: «No prengueu la justícia per la vostra mà, sinó deixau que Déu castigui, car diu l'Escriptura: "A mi em correspon de fer justícia; jo donaré a cadascú el que li pertoca." Això és el que diu el Senyor» (Rom 12,19). [En

lloc del terme «castigui» podríem valer-nos del mot «actuí»; en el sentit de «deixar que Déu actuï per posar cada cosa al seu lloc». La nostra missió no és prendre'ns la justícia per la nostra mà, sinó estar atents a la nostra pròpia conducta (Rom 14,12), i comprometre'ns en la transformació del món (Rom 13,8-14).

La vida cristiana no persegueix l'èxit efímer sinó la victòria final. L'home fidel és cridat a depositar la confiança en les mans de Déu, en aqueix sentit la carta traspua transcendència i remet constantment a la vida en plenitud: «Perquè si hem estat empeltats en Crist a través d'una mort semblant a la seva, també en compartirem la resurrecció [...]. Déu ofereix com a do la vida eterna per mitjà de Crist Jesús, nostre Senyor» (Rom 6, 5.23). Des de l'òptica cristiana, l'Antic Testament desemboca en el Nou Testament. Pau sintetitza entre els versets de Rom 12,9-21 la saviesa de l'Antiga Llei, però centrant-la en la saviesa de Crist. La saviesa no s'assoleix solament contemplant el batec del món com a imatge del batec de Déu, sinó, sobretot, contemplant Jesús mort i ressuscitat, que omple de sentit i curulla de saviesa la vida humana.

4. Síntesi final

Al llarg de les seves pàgines l'Antic Testament ha revelat com la saviesa orienta la vida de l'ésser humà envers la certesa de saber-se segur en les mans de Déu (Sav 3,1).

El llibre dels Proverbis presenta la saviesa rere la figura de «Dama Saviesa», i ens convida a deixar-nos guiar per ella. Conduït per «Dama Saviesa», l'home topa amb la realitat del sofriment que glateix dins el llibre de Job. Davant la prova del dolor, «Dama Saviesa» recorda que el sofriment pot ser una

ocasió privilegiada per a l'encontre personal amb el Senyor.

La presència de Déu no aflora només en el patiment, sinó en tota circumstància de la vida. Per aqueix motiu, l'Eclesiastès sosté que tot té el seu temps i moment (Ecl 3,1); afirma que en el fons de tota situació humana pot bategar la presència de Déu, fins i tot de forma callada i incomprendible.

La certesa de la presència divina en el camí de la vida mou el llibre de l'Eclesiàstic a oferir multitud de consells per practicar la llei en qualsevol situació. Finalment, el llibre de la Saviesa descriu la meta cap on es dirigeix l'existència del savi. El savi es compromet en la lluita per la justícia (Sav 2,12), gaudeix d'un esperit intel·ligent (Sav 7,22-23), i sap que la seva meta és viure per sempre en el si de Déu (Sav 3,1).

La Saviesa de l'Antic Testament desemboca en la figura de Jesús de Natzaret, revelat en la Nova Aliança: «Moltes vegades i de moltes maneres parlà Déu antigament als nostres pares [...], ara en aquesta etapa final ens ha parlat per mitjà del seu Fill, a qui ha constituït hereu de totes les coses i per qui ha fet també l'univers» (Hb 1,1-2). Així, el Senyor es manifestà a Pau per fer-lo testimoni fidel de la saviesa de Déu: «Nosaltres predicam un Crist crucificat, que és escàndol per als jueus i follia per als pagans; emperò per als qui han estat cridats, siguin jueus o grecs, es tracta d'un Crist que és força de Déu i saviesa de Déu» (1Cor 1,23-24).

Pau aprengué la saviesa de Déu en dues ocasions privilegiades. Camí de Damasc cregué en el Senyor, car Jesús esdevingué la llum que il·luminà la seva existència (Fets 9,1-9). Predicant a Atenes, experimentà que el cristianisme rau en la vivència de l'amor, que transcendeix la foscor de la creu (Fets 17,16-34). Ambdues experiències provocaran que Pau centri la vida en

la fe deïpositada en Jesús ressuscitat, i des de la fe proposi la vivència de l'amor com a manifestació de la fe vertadera (Rom 12,9-21).

Bibliografia

La bibliografia respecte de la Carta als Romans i el ministeri de l'apòstol és immensa; oferim al lector un elenc bibliogràfic succint per poder aprofundir en la temàtica.

Bachmann; J.M. (ed.), *Lutherische und Neue Paulusperspektive: Beiträge zu einem Schlüsselproblem der gegenwärtigen exegetischen Diskussion*, ed. Mohr Siebek (Tübingen 2005).

Barbaglio, J., *Pablo de Tarso y los orígenes del cristianismo*, ed. Sígueme (Madrid 1992).

Brodeur, S. N., *Il cuore di Paolo è il cuore di Cristo*, ed. Gregorian and Biblical Press (Roma 2010).

Barth, K., *Carta a los Romanos*, ed. BAC (Madrid 1998).

Bartolomé, J. J., *Pablo de Tarso. Una introducción a la vida y a la obra de un apóstol de Cristo* ed. Sígueme (Madrid 1997).

Bornkamm, G., *Pablo de Tarso*, ed. Sígueme (Salamanca 1992).

Campbell, W. S., *Paul and the Creation of Christian Identity*, ed. Continuum (London 2013).

Ehrensperger, K. *Paul and the Dynamics of Power*, ed. Continuum (London 2007).

Eliot, N., *The Arrogance of Nations: Reading Romans in the Shadow of Empire*, ed. Fortress Press (Minneapolis: MI 2010).

Given, M. D., *Paul Unboard*, ed. Peabody (Hendrickson 2010).

Gnilka, J. *Pablo de Tarso. Apóstol y Testigo*, ed. Herder (Barcelona 1998).

- Grindheim, S., *The Crux of Election: Paul's Critique of the Jewish Confidence in the Election of Israel*, ed. Mohr Siebeck (Tübingen 2005).
- Gombis, G. T., *Paul: A Guide for the Perplexed*, ed. Continuum (London 2010).
- Gormann, M. J., *Inhabiting the Cruciform God: Kenosis, Justification and Theosis in Paul's Narrative Soteriology*, ed. Eedermans (Grand Rapids: MI 2009).
- Haacker, Kl. *The Theology of Paul's Letter to the Romans*, ed. Cambridge University Press (Cambridge 2004).
- Köster, H., *Introducción al Nuevo Testamento*, ed. Sigueme (Salamanca 1988).
- Moyse, S., *Paul and Scripture: Studying The New Testament of the Old Testament*, ed. Baker Academic (Grand Rapids: MI 2010).
- Murphy-O'Connor, J., *Histoire de Paul de Tarse*, ed. Cerf (Paris 2004).
- Pervo, R. I., *The Making Paul: Construction of the Apostle in Early Christianity*, ed. Fortress Press (Minneapolis: MI 2010).
- Porter, S. E., *Paul: Jew, Greek and Roman*, ed. Baker (Grand Rapids: MI 2009).
- Richard, B. H., *The Conversion of the Imagination: Paul as Interpreter of Israel's Scripture*, ed. Eedermans Publishing (Grand Rapids: MI 2005).
- Richard, H. B., *The Irrevocable Call of God: An Inquiry into Paul's Theology of Israel*, ed. Mohr Siebeck (Tübingen 2005).
- Sánchez Bosch, J., *Nacido a tiempo*, ed. Verbo Divino (Estella 1994).
- Sánchez Bosch, J., *Escritos paulinos*, ed. Verbo Divino (Estella, 1999).

Vidal, S., *Las cartas originales de Pablo*, ed. Sígueme (Salamanca 1996).

Wilckens, U., *La Carta a los Romanos*, ed. Sígueme (Salamanca 1993).